

EKOLOGIK MUVOZANAT — INSONIYAT KELAJAGINING GAROVI

Irkaboyeva Muharram Yusupovna

QO'QON SHAHAR 5-SON TEXNIKUMI O'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari

Annotatsiya: Maqolada hozirgi kundagi ekologik muammolar, atrof-muhitni muhofaza qilishning ahamiyati va insoniyatning tabiatga ko'rsatayotgan salbiy ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, tabiiy resurslarni asrash va ekologik barqarorlikni ta'minlash bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Ekologiya, atrof-muhit, barqaror rivojlanish, tabiatni muhofaza qilish, global isish.

Abstract: The article analyzes current environmental problems, the importance of environmental protection, and the negative human impact on nature. It also provides practical recommendations for preserving natural resources and ensuring environmental sustainability.

Keywords: Ecology, environment, sustainable development, nature conservation, global warming.

Аннотация: На русском языке: В статье анализируются современные экологические проблемы, важность охраны окружающей среды и негативное воздействие человека на природу. Также даны практические рекомендации по сохранению природных ресурсов и обеспечению экологической устойчивости.

Ключевые слова: Экология, окружающая среда, устойчивое развитие, охрана природы, глобальное потепление.

Atrof-muhitni muhofaza qilish — bu shunchaki tabiatni sevish emas, balki insoniyatning kelajakda yashab qolishi uchun kurashidir.

Hozirgi kunda ekologik muammolar global xarakterga ega bo'lib, har birimizdan mas'uliyatni talab qilmoqda.

Insoniyat sivilizatsiyasi paydo bo'lganidan buyon tabiat bilan uzviy bog'liqlikda yashab kelmoqda.

Biroq, XX asrdagi sanoat inqilobi va texnologik jadal rivojlanish tabiatga bo'lgan munosabatni tubdan o'zgartirdi.

Bugungi kunda atrof-muhitni muhofaza qilish shunchaki nazariy tushuncha emas, balki global miqyosdagi eng dolzarb muammoga aylandi.

Yer sayyorasining umumiy holati, iqlim o'zgarishi va resurslarning kamayishi bizni atrof-muhitga bo'lgan munosabatimizni qayta ko'rib chiqishga majbur qilmoqda. Inson faoliyati natijasida atmosferaga chiqarilayotgan issiqxona gazlari "issiqxona effekti"ni keltirib chiqarmoqda.

Bu esa muzliklarning erishi va okean sathining ko'tarilishiga sabab bo'lmoqda.

Biologik xilma-xillikni saqlash:

Har bir o'simlik va hayvon turi ekotizimda o'z o'rniga ega.

Masalan, asalarilarning yo'qolishi qishloq xo'jaligi mahsulotlarining 70% dan ortig'i yo'qolishiga olib kelishi mumkin.

Biologik zanjirning uzilishi oziq-ovqat xavfsizligiga bevosita tahdid soladi.

Ekologik muvozanatni tiklash faqat davlatlar darajasidagi ish emas.

Bu har bir insonning kundalik odatidan boshlanadi

1. Plastikdan voz kechish.
2. Suvni tejash.
3. Energiya tejamkor texnologiyalardan foydalanish.

Ekologik madaniyat — bu insoniyatning tabiat bilan o‘zaro munosabatlarini yangi, ongli bosqichga olib chiquvchi ma’naviy qadriyatdir.

U faqatgina ko‘chaga chiqindi tashlamaslik bilan cheklanib qolmay, balki insonning dunyoqarashi, turmush tarzi va atrof-muhit oldidagi axloqiy mas’uliyatini o‘z ichiga oladi.

Inson uzoq vaqt davomida tabiatni o‘ziga bo‘ysunuvchi, cheksiz resurslar manbai deb hisoblab keldi.

Biroq yuksak ekologik madaniyat insonni tabiatning “egasi” emas, balki uning ajralmas bir “bo‘lagi” sifatida ko‘radi.

Bu madaniyat shakllangan joyda inson tabiatdan foydalanayotganda uning tiklanish imkoniyatlarini ham hisobga oladi.

Ya’ni, bugungi kun ehtiyojlarini qondirish kelajak avlodlarning huquqlarini poymol qilmasligi kerak.

Ekologik jihatdan madaniyatli jamiyatda iqtisodiy o‘sish va tabiatni muhofaza qilish o‘rtasida muvozanat saqlanadi.

Bunday muhitda odamlar o‘z-o‘zini nazorat qilish hissi bilan yashaydilar.

Masalan, energiya va suv resurslarini tejash faqat iqtisodiy foyda uchun emas, balki global ekotizimni asrash uchun amalga oshiriladi.

Shu bilan birga, plastik mahsulotlardan voz kechish, qayta ishlangan xomashyodan foydalanish va bioxilma-xillikni saqlash kundalik normaga aylanadi.

Ushbu madaniyatning poydevori oila va ta’lim muassasalarida qo‘yiladi.

Yosh avlodga tabiatni shunchaki go‘zallik manbai sifatida emas, balki hayotni ta’minlovchi murakkab tizim sifatida o‘rgatish zarur.

Agar insonda bolaligidanoq har bir o‘simlik va hayvon turining ekologik zanjirda o‘rni borligi haqida tushuncha shakllansa, u ularga zarar yetkazishdan tiyiladi.

Bu jarayon huquqiy bilimlar bilan ham bog‘liq: inson o‘zining ekologik huquqlari va majburiyatlarini bilishi, atrof-muhitga zarar yetkazuvchi harakatlarga nisbatan murosasiz bo‘lishi lozim.

Hozirgi davrda ekologik madaniyat — bu omon qolish madaniyatidir.

Global isish, suv tanqisligi va cho‘llanish kabi muammolar faqat texnologik yechimlar bilan emas, balki insoniyatning tabiatga bo‘lgan munosabati o‘zgarishi bilan hal qilinadi.

Madaniyatli inson o‘zining iste’mol madaniyatini cheklay oladi va “keragidan ortiqcha” tamoyilidan voz kechib, “oqilona yetarlilik” tamoyiliga o‘tadi.

Asosiy Muammolar va Ularning Yechimi

Tabiat muvozanatini tiklash uchun biz bir necha yo'nalishda harakat qilishimiz zarur:

1. Chiqindilarni boshqarish: Plastmassa va polietilen paketlardan voz kechish.

- Chiqindilarni saralash (qog'oz, shisha, plastik).

2. Suv resurslarini tejash: Ichimlik suvidan oqilona foydalanish.

- Daryo va ko'llarni sanoat chiqindilaridan himoya qilish.

3. Havo musaffoligi: Avtomobillar o'rniga jamoat transporti yoki velosipeddan foydalanish.

- Yashil maydonlarni (bog'larni) ko'paytirish.

Biz nima qila olamiz? (Kichik qadamlar — katta natijalar)

Ekologiyaga yordam berish uchun olim yoki hukumat vakili bo'lish shart emas.

Kundalik hayotimizdagi oddiy odatlar katta o'zgarishlarga sabab bo'ladi:

- "3R" qoidasiga amal qiling: Reduce (iste'molni kamaytirish), Reuse (qayta foydalanish), Recycle (qayta ishlash).

- Daraxt eking: Bitta katta daraxt bir kunda 4 kishi uchun yetarli bo'lgan kislorod ishlab chiqaradi.

- Elektr energiyasini tejang: Keraksiz chiroqlarni o'chirish orqali siz atmosferaga is gazi chiqishini kamaytirasiz.

Ekologik holatning ta'siri

Muammo	Oqibati	Yechimi
O'rmonlarning kesilishi	Cho'llanish va hayvonot olami yo'qolishi	Qayta ko'kalamzorlashtirish
Plastik ifloslanish	Okean ekotizimining buzilishi	Bioparchalanuvchi materiallar
Global isish	Muzliklarning erishi va tabiiy	Qayta tiklanuvchi energiya (Quyosh,

Muammo	Oqibati	Yechimi
	ofatlar	Shamol)

Muhim eslatma: Tabiat bizga ota-onamizdan meros qolgan emas, balki uni farzandlarimizdan qarzga olganmiz. Uni qanday holatda qaytarish o'zimizga bog'liq.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, atrof-muhitni muhofaza qilish — bu nafaqat davlat yoki xalqaro tashkilotlarning vazifasi, balki har bir shaxsning insoniy burchidir. Biz tabiatning egasi emas, balki uning bir qismi ekanligimizni anglashimiz lozim. Agar bugun tabiatni asrash choralarini ko'rmasak, ertaga kelajak avlodlar yashashi uchun yaroqsiz sayyorani meros qoldiramiz. Shunday ekan, har bir tejalgan suv tomchisi va ekilgan nihol bizning umumiy uyimiz — Yer sayyorasini saqlab qolishga qo'shilgan katta hissadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi "Atrof-muhitni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuni.
2. Karson R. "Tinch bahor" (Silent Spring), 1962.
3. Xalqaro ekologik tashkilotlar hisobotlari (Greenpeace, WWF).
4. O'zbekiston ekologik partiyasi rasmiy nashrlari.
5. Ахатов А. Г. Экология. Энциклопедический словарь.=Akhatov A.G. Ecology. Encyclopaedic Dictionary.- Казань=Kazan, ТКИ, Экополис, 1995. — с. 168 (тираж 5000), ISBN 5-298-00600-0